

Vabariigi Valitsuse määruse „Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmise uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamiseks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Võru maakonnas, mille käigus moodustub viie Võru maakonda kuuluva omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus. Hetkel kuulub Võru maakonda üks linn ja 12 valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üks linn ja kaheksa valda. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb nelja omavalitsuse võrra 209-le, kokku 179 valda ja 30 linna^{1,2}.

Ühinevad omavalitsused on³:

- 1) Haanja vald (pindala 170,5 km² ja rahvaarv 1099),
- 2) Misso vald (pindala 189,4 km² ja rahvaarv 630),
- 3) Mõniste vald (pindala 176,5 km² ja rahvaarv 854),
- 4) Rõuge vald (pindala 263,7 km² ja rahvaarv 2201),
- 5) Varstu vald (pindala 170,6 km² ja rahvaarv 1035).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Võhandu vald (kogupindala 970,7 km², rahvaarv 5819⁴).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

¹ Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83, 22.12.2015 määruste nr 151–153, 29.12.2016 määruste nr 168–174, 06.01.2017 määruste nr 3–5, 12.01.2017 määruste nr 6–12 ja 26.01.2017 määruste nr 18–28 ja 30–36 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 116-le, kokku 98 valda ja 18 linna. Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud Haanjamaa valla, Hiiumaa valla, Kehtnakandi valla, Lahemaa valla, Mulgi valla, Põhjaranniku valla ja Võhandu valla moodustamise eelnõusid väheneb omavalitsuste koguarv veel 14 omavalitsuse võrra 102-le, kokku 85 valda ja 17 linna.

² Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

³ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. detsembri 2017 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna nõunik Kaie Kungas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080), eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092) ja regionaalhalduse osakonna nõunik Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeletoimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 5000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Võru maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Võru maakonda puudutavas osas. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Rõuge Vallavolikogu tegi 27. aprilli 2016 otsusega nr 22 ettepaneku Haanja Vallavolikogule, Misso Vallavolikogule ja Varstu Vallavolikogule algatada haldusterritoriaalse korralduse muutmine ja ühinemisläbirääkimised. Haanja Vallavolikogu (26.05.2016 otsus nr 11), Misso Vallavolikogu (19.05.2016 otsus nr 13/21) ning Varstu Vallavolikogu (10.05.2016 otsus nr 14) nõustusid ühinemisläbirääkimiste alustamisega.

Mõniste Vallavolikogu tegi 12. juuli 2016 otsusega nr 11.3/23 ettepaneku Haanja Vallavolikogule, Misso Vallavolikogule, Rõuge Vallavolikogule ja Varstu Vallavolikogule algatada haldusterritoriaalne korralduse muutmine ja ühinemisläbirääkimised. Haanja Vallavolikogu (11.08.2016 otsus nr 31), Misso Vallavolikogu (18.08.2016 otsus nr 13/28),

Rõuge Vallavolikogu (08.08.2016 otsus nr 43) ja Varstu Vallavolikogu (23.08.2016 otsus nr 11.3/19) nõustasid ühinemisläbirääkimistega ning edasi peeti läbirääkimisi viie omavalitsuse vahel.

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Haanja Vallavolikogu, Misso Vallavolikogu, Mõniste Vallavolikogu, Rõuge Vallavolikogu ja Varstu Vallavolikogu 27. detsembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla ühinemisel uus omavalitsusüksus nimega Haanjamaa vald.

Omavalitsused toovad ühinemislepingu seletuskirjas välja, et Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla ühinemisel tekkiv uus omavalitsus moodustab loogilise ja hoomatava territoriaalse terviku, kus on tasakaalus inimasustus, tööstuspiirkonnad, põllumaad ja loodusalad. Ühinemine võimaldab tagada kogu piirkonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu ning ühtse juhtimise.

Ühinemispiirkonna territoriaalsetest, sotsiaal-majanduslikest ja kultuurilistest tingimustest lähtuvalt on ühinemislepinguga ette nähtud piirkonna ettevõtluse arendamine, loodus- ja kultuuripärandi säilitamine.

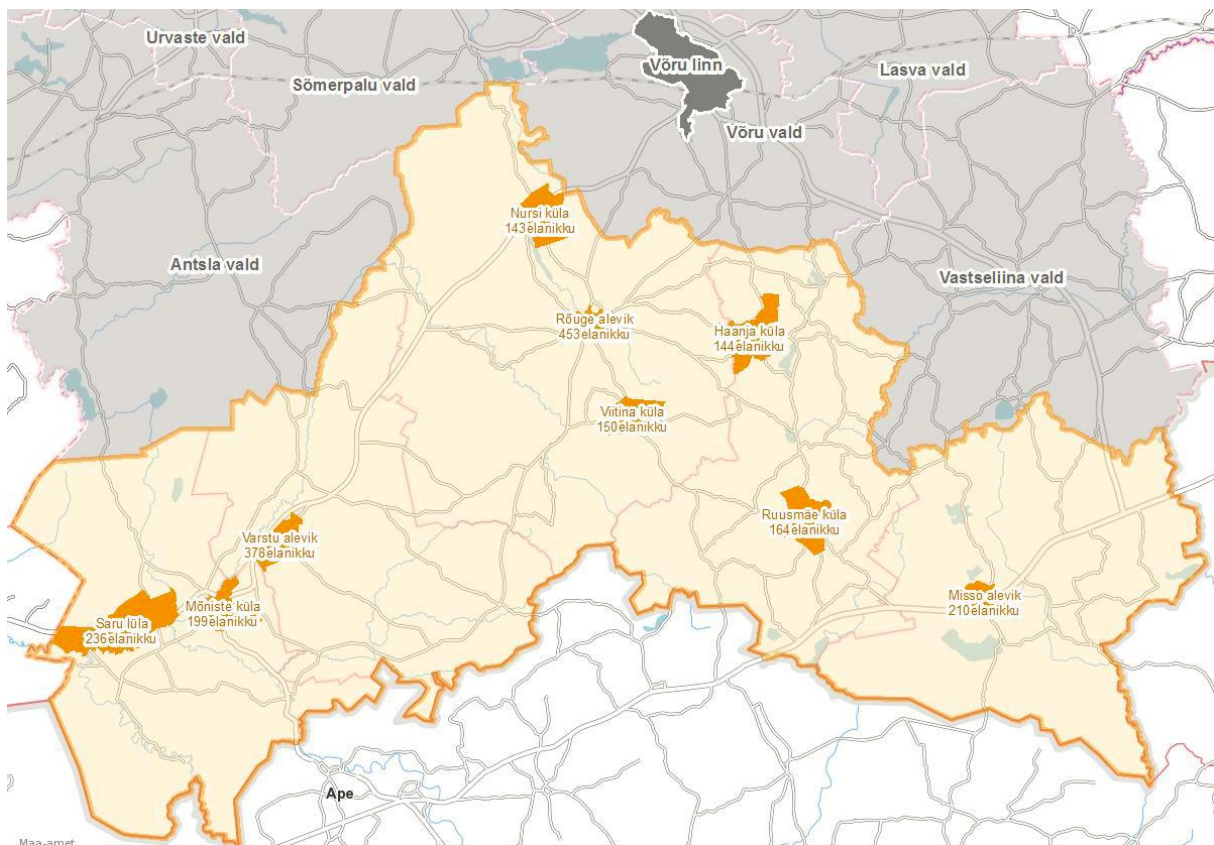
Ühinevad vallad peavad oluliseks jätkata ühinemise järel järgnevaid Võrumaa omavalitsuste ühistegevusi:

- Toetatakse maakonnaüleste organisatsioonide arengut (Võrumaa Omavalitsuste Liit, Võrumaa Arenguagentuur, Võrumaa Partnerluskogu, Puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus TSENTER, Võrumaa Spordiliit, Võrumaa Koolispordi Ühendus).
- Panustatakse Võru ja Setu kultuuri hoidmisesse ja arendamisse.
- Toetatakse ühtse ühistranspordivõrgu ning seda toetava teedevõrgu väljaarendamist.
- Tehakse koostööd piirkonnaüleste investeeringu- ja arendusprojektide ettevalmistamisel ja elluviimisel (nt sotsiaalobjektid, turismiobjektid, kergliiklusteed, taristu jms).
- Kaalutakse võimalusi ühishangete läbiviimiseks valdkondades, kus see on otstarbekas.
- Peetakse oluliseks, et piirkonnas säiliks mitmekesised ja kvaliteetsed eriarstiabi teenused ning tehakse koostööd perearstiteenuse arendamisel.
- Turundustegevustes lähtutakse piirkonna ühisest kokkulepitud kuvandist.
- Jätkatakse piirkonda ühendavate ühisürituste toetamist ja arendamist.
- Panustatakse piirkonnaüleste ettevõtlusalade väljaarendamisse.
- Tehakse maakonnapõhist piiriülest koostööd.
- Toetatakse Võru linna kui maakonnakeskuse arengut ning kogu piirkonda teenindavate objektide edasiarendamist (nt Kubja laululava, AS Lõuna-Eesti Haigla, Suure Munamäe vaatetorn, rahvusvaheliseks treening- ja võistluskeskuseks väljaarendamise potentsiaaliga Haanja puhke- ja spordikeskus, Rõuge jäähoone, huvikoolid jne).
- Tehakse koostööd maakonna äärealade ja hajaasustatud piirkondade teenuste tagamiseks.
- Kaalutakse võimalusi toetada ühiselt maakondlikku tippporti, nt Võrumaa esindusvõistkondade osalemist Eesti meistriliigas.
- Panustatakse siseturvalisuse arengusse.

Lisaks maakonnapõhistele ühistegevustele ja ühiste arengupõhimõtete elluviimisele pööratakse ühinemise järel tähelepanu väljakujunenud tugeva identiteedi ja kultuuritaustaga vallasestele piirkondade eripärade ja traditsioonide säilitamisele Vana-Võrumaal ja Setomaal, toetades ning tähtsustades identiteediga seotud ja piirkonnaomaseid üritusi, tegevusi ja algatusi ning kaasates nende protsesside kavandamisse piirkondlikke ühendusi. Ühinemisläbirääkimiste käigus on antud valdkonnas kokku lepitud alljärgnevates põhimõtetes:

- vallas on valmisolek moodustada vajadusel Vana-Võrumaa ning Setumaa MTÜ või SA, mille ülesandeks on tagada piirkonna eripära säilitamine;
- toetatakse identiteediga seotud ja piirkonnaomaseid üritusi ja tegevusi;
- peetakse oluliseks Vana Võrumaa suitsusaunakombestiku ja Seto leelo, kui UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistus olevate kultuuripärandite ja nendega kaasneva hoidmist ning edasiarendamist;
- tähtsustatakse kultuuriturismi arendamist;
- jätkatakse piirkondlike mainesündmuste korraldamist ja toetamist.

Ühinemispirkonna suuremad asustusüksused (üle 100 elaniku) on Haanja küla (145 elaniku) ja Ruusmäe küla (166 elaniku) Haanja vallas, Misso alevik (206 elaniku) Misso vallas, Saru küla (230 elaniku) ja Mõniste küla (199 elaniku) Mõniste vallas, Rõuge alevik (457 elaniku), Nursi küla (145 elaniku) ja Viitina küla (156 elaniku) Rõuge vallas ning Varstu alevik (362 elaniku) Varstu vallas.

Kaart 1. Ühinemispirkonna suuremate asustusüksuste paiknemine.

Ühinemisläbirääkimiste käigust avalikkuse ja asjaosaliste teavitamiseks loodi iga valla kodulehel haldusreformi läbiviimist tutvustav alaleht, kus avalikustati läbirääkimistega seonduv teave. 2016. aasta juulis toimusid rahvakoosolekud ühinemise tutvustamiseks.

Oktoobris tutvustati rahvakoosolekutel ühinemislepingut Viitinas, Rõuges, Mõnistes, Krabil, Varstul, Haanjas, Ruusimäel, Tsiistres, Missol ja Luhamaal. Suvel ja sügisel avaldasid vallad ka kaks ühinemiste infolehte.

Ühinemislepingu eelnõu ja lisad avalikustati 3.-24. oktoobrist valdade kodulehtedel, vallamajas ja raamatukogudes. Samuti Võru valla ajalehes. Kokku laekus 59 ettepanekut ja kommentaari. Kõigi saabunud ettepanekute osas koostati õiend, mis kinnitati volikogudes.

Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus viidi läbi 11. ja 12. detsembril 2016.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Haanja vald	954	55	5,8	40	72,7	15	27,3
Misso vald	573	54	9,4	25	46,3	29	53,7
Mõniste vald	749	34	4,5	22	64,7	11	32,4
Rõuge vald	1838	125	6,8	43	34,4	81	64,8
Varstu vald	919	42	4,6	27	64,3	15	35,7
Kokku	5033	310	6,2	157	50,6	151	48,7

Allikas: Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

Varstu Vallavolikogu ja Rõuge Vallavolikogu esitasid 28.12.2016 kirjaga ning Haanja Vallavolikogu, Misso Vallavolikogu ja Mõniste Vallavolikogu esitasid 29.12.2016 kirjaga Võru maavanemale taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Võru maavanem edastas oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile (29.12.2016 nr 12-1/16/2428-1, 30.12.2016 nr 12-1/16/2436-1, 30.12.2016 nr 12-1/16/2437-1, 30.12.2016 nr 12-1/16/2439-1 ja 30.12.2016 nr 12-1/16/2441-1). Maavanem leiab, et esitatud on kõik nõuetekohased dokumendid.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lõuna-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise seonduvat 9. jaanuari 2017 koosolekul. Komisjon toetab volikogude algatatud ühinemist, kuna taotletava ühinemise tulemusel tekib haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärgi ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet täitev ühtne omavalitsus, mis on positiivse mõjuga haldusreformi eesmärkide täitmisele.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla ühinemisel moodustatakse uus kohalik omavalitsus Haanjamaa vald.

Nimetatud valdade volikogud otsustasid 27. detsembril 2016 tehtud otsustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Haanjamaa vald, keskusega Rõuge alevikus. Ühinemislepingu punktis 6.2 on sätestatud, et elukoha lähedaste avalike teenuste osutamiseks luuakse teenuskeskused Haanja külas, Misso alevikus, Mõniste külas ja Varstu alevikus.

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad Võru Maavalitsuse dokumendiregistris:

1. Haanja valla ühinemisdokumendid: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/833697>
2. Misso valla ühinemisdokumendid: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/833721>
3. Mõniste valla ühinemisdokumendid: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/833729>
4. Rõuge valla ühinemisdokumendid: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/832963>
5. Varstu valla ühinemisdokumendid: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/832938>

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Haanjamaa vald“.

Ühinevad omavalitsused toovad välja, et nimi valiti ühinevate valdade volikogude liikmete seas läbi viidud hääletuse teel. Valitud nimi sümboliseerib loodusgeograafilise ühendnimetusena Haanja kõrgustikust lähtuvat vormi, ühinevad omavalitsused on osa Haanja kõrgustikust või selle jalamist. Seetõttu on tegemist konkreetset ühinemiskiirkonda iseloomustava looduspiirkonna nimetusega.

Kohanimenõukogu otsustas oma 20. detsembri 2016 koosolekul mitte toetada Haanjamaa valla nime valikut, kuna Haanjamaa on kitsam kultuuriline mõiste. Kohanimenõukogu esimene soovitus on valla nimeks määrata vana kihelkonnanimi Rõuge ning kaaluda võib Haanja nime, millega osa ühinevate seosed on kaudsemad.

Vabariigi Valitsus arutas nimevaidlustega omavalitsuste ühinemise küsimusi 12. jaanuari 2017. aasta valitsuskabineti nõupidamisel ning tegi Rahandusministeeriumile ülesandeks küsida omavalitsustelt haldusüksuse nime valiku kohta täiendavaid selgitusi, miks ei ole valitud kohanimenõukogu soovitatud nime ning kaaluda jätkuvalt kohanimenõukogu pakutud nimevalikuid. Rahandusministeerium saatis vastava kirja omavalitsustele 13. jaanuaril 2017 (riigihalduse ministri 13.01.2017 kiri nr 14-1/00483-7).

Haanja Vallavolikogu märkis oma 26.01.2017 kirjas nr 19.3-10/39-1, et omavalitsusüksusele nime valimise otsuse tegemisel võeti aluseks Kohanimenõukogu valla nimede rakkerühma 28.10.2016.a soovituskiri. Soovituste kohaselt ei välistanud Kohanimenõukogu Haanjamaa valla nime. Kohanimenõukogu soovitude kohaselt on valla nime otsingul hea läbi käia kohanime uurijate soovitud valikute teekond, kus ühe valiku võimalusena pakutakse silmapaistev (loodus) nimi ühinevate valdade territooriumilt. Valitud nimi sümboliseerib loodusgeograafilise ühendnimetusena Haanja kõrgustikust tulenevat vormi. Ühinevad omavalitsused on osa Haanja kõrgustikust või selle jalamist. Tegemist on konkreetset ühinemiskiirkonda iseloomustava looduspiirkonna nimega. Kõrgustik katab ca 67% tulevases valla territooriumist ja ulatub nelja ühinevasse omavalitsusse (Haanja, Misso, Varstu, Rõuge). Nimi on tuntud suuremale osale Eestimaa inimestele ja pole interneti otsingumootorites otsides moonutatud.

Mõniste Vallavolikogu selgitas oma 26. jaanuar 2017 kirjaga nr 1-4/47-1, et kuna Haanjamaa nimi sai kõigi viie ühineva valla volikogu toetuse, siis nad jäävad Haanjamaa valla nime juurde.

Varstu Vallavolikogu märkis oma 25.01.2017 kirjas nr 17.2-2/7-1, et jäädakse samuti volikogude ühiselt otsustatud nime juurde. Varstu vald leiab, et kuna haldusreformi üheks eesmärgiks on kohaliku omavalitsuse otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, siis valdade otsus tulevase valla nime osas on vallavolikogu ainupädevus (*kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 22 lg 1 p 10*) ja ühinemislepingut tuleb austada ja täita.

Misso Vallavolikogu esitas oma 26. jaanuari 2017. a kirjas nr 1-6/650-1 samuti seisukoha, et jääb Haanjamaa valla nime juurde. Misso Vallavolikogu arutas kohanimenõukogu ettepanekut 19. ja 24. jaanuari istungitel. Volikogu otsustas mitte arvestada kohanimenõukogu soovustega valla nime muutmiseks, kuna ühinemislepingus on juba kokku lepitud Haanjamaa nimi. Haanjamaa nimi valiti ühinevate valdade volikogu liikmete poolt kolme nimevaliku hulgast. Misso Vallavolikogu on Haanjamaa nime pidanud sobivaks seetõttu, et Haanjamaa on looduspiirkonna nimi ning hõlmab Misso valda ja suurt osa ühinevate valdade territooriumist. Samuti on Haanjamaa laialdasemalt tuntud turismipiirkond. Oluliseks peeti ka seda, et nimi on lihtne, ilma täpitähtedeta ja interneti otsingumootorites hästi leitav. Ka Kohanimenõukogu on vallanimede valikuks antud soovitustes pidanud teise valikuna sobivaks looduspiirkondade nimesid.

Vaid Rõuge Vallavolikogu nägi oma 25. jaanuari 2017 otsuses nr 1 „Seisukoht kohanimenõukogu poolt soovitatud valla nime kohta“ ette, et kohanimenõukogu pakutud nimevariantidest võib kaaluda Rõuge valla nime ühinemise tulemusena moodustuva valla nimeks.

Haanjamaa valla nime toetava seisukoha on esitanud riigihalduse ministrile ka Haanimiihi nõvvokoda 24.01.2017 kirjaga, märkides, et ühinevate valdade volikogude poolt uue loodava valla nimeks valitud Haanjamaa on hea lahendus, mis lähtub kogu loodava ühendvalla huvidest ja aitab laiemal piirkonnal end muutuval regionaalmaastikul hästi eristada.

Ühinevate valdade volikogud märkisid otsuse põhjendustes lisaks järgmist:

- Ühinemisprotsessi käigus korraldati uuele vallale nime valimiseks ideekorje, kuhu esitati kokku 117 ettepanekut. Juhtrühma ettepanek volikogudele oli hääletada kõige enam hääli kogunud kolme nimevariandi (Haanjamaa vald, Lõuna-Võrumaa vald ja Rõuge vald) vahel. Otsuse tegemisel võeti aluseks Kohanimenõukogu valla nime rakkerühma 28.10.2016.a soovituskirj. Soovitude kohaselt ei välistanud Kohanimenõukogu ühtegi eelmainitud nime.
- Haanjamaa valla nimi viitab looduspiirkonnale – Haanja kõrgustikule, mis jääb Haanja, Rõuge, Misso ja Varstu valla aladele. Kohanimenõukogu soovitusel sobivad uue valla nime valikul näiteks looduspiirkondade nimed.
- Haanjamaa on tuntud tänu oma piirkonna eripärale, eristudes kuplilise maastiku poolest ülejäänud Eestist. Siin asub Eestimaa kõrgeim punkt.
- Haanjamaa on laialdasemalt tuntud turismipiirkond, mida tuntakse ka mujal.
- Haanjamaa nimi annab selge signaali, kus vald asub.
- Haanja kõrgustikul asub Baltimaade kõrgeim koht - Suur Munamägi.
- Haanjamaa piirkonnal (Haanja, Misso, Rõuge, Mõniste, Varstu vallal) laialdasemalt on positiivne kuvand.
- Interneti otsingumootorites on nimi hästi ülesleitav ning ei ole moonutatud.
- Ühinevate valdade volikogude liikmete poolt demokraatlikult uue loodava valla nimeks valitud Haanjamaa vald tähistab laiemat geograafilist piirkonda, mis on

tervikuna seotud Haanja kõrgustikuga. Kõik need ühinevad vallad paiknevad Haanja kõrgustikul ning kõrgustiku kõrgeim tipp Suur Munamägi asub uue ühendvalla keskel praeguse Haanja valla territooriumil ning tähistab sümboolselt uue ühisvalla keskpunkti. Seetõttu on ühiselt valitud nimi Haanjamaa vald lisaks õiguslikule alusele ka sisuliselt pädev kandma uue valla nime.

Vabariigi Valitsusele ei ole samas haldusüksuse nime kinnitamisel siduv kohanimenõukogu arvamus (ETHS § 7¹ lg 4), kuid ta võib kohanimenõukogu arvamust kaaluda. Rahandusministeerium leiab, et kuna omavalitsused on omaalgatuslikus etapis haldusüksuse nimeks valinud Haanjamaa ning selle osas on küsitud ka kohaliku kogukonna arvamust, siis tuleks arvestada ka kohaliku kogukonna soovi ja kinnitada moodustuva haldusüksuse nimeks Haanjamaa vald. Ühinejad on näinud Haanjamaa nime tähendust laiemana kui kultuuripiirkonna nimi. Haanjamaa tähistab ka Haanja kõrgustikku. Otsest vastuolu kohanimeseaduse nõuetega antud juhul ei ole.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Võru maakonna valdade loetelust jäetakse välja sõnad „Haanja“, „Misso“, „Mõniste“, „Rõuge“ ja „Varstu“ ning lisatakse sõna „Haanjamaa“.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu valla ühinemisel Haanjamaa vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad ühinenud Haanjamaa Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Haldusreformi eesmärgiks on:

- a) võimekus pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid (so teenuseosutamise potentsiaali kasv)
- b) tagada piirkondade konkurentsivõime kasv
- c) täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid

Nimetatud eesmärkide tarvis on oluline, et reformi tulemusena tekivad asustussüsteemi loogilisi seoseid arvestavad omavalitsusüksused, kus on piisavalt elanikke, mis on

funktsionaalselt ja majanduslikult sidusad ja mis lähtuvad elanike põhjendatud vajadustest elukorralduseks paremate tingimuste tagamisel.

Arvestades haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärkide ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet on Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu valla ühinemisel üheks omavalitsusüksuseks positiivne mõju haldusreformi eesmärkide täitmisele järgmiste asjaolude lõikes⁵.

Ajalooline põhjendus

Ühendvald jääb suures osas Haanja kõrgustikule ja moodustab tervikliku loodusturismi sihtkoha. Rõuge, Haanja ja Varstu vald asuvad endise Rõuge kihelkonna alal, Mõniste vald endise Hargla kihelkonna alal. Endise Vastseliina kihelkonna lõunapoolsed alad moodustavad Misso valla tuumiku, viimase alla kuulub ka Luhamaa ümbrus, mis on setomaa ala. Kogu ühinemiskiirkond kuulub Võru maakonna koosseisu ning Võru linna toimepiirkonda, territoriaalne ühisnimetaja on valdade piirnemine Eesti Vabariigi riigipiiriga.

⁵ Alljärgnev hinnang tugineb eksperthinnangule, mis on haldusreformi ettevalmistamiseks moodustatud Lõuna-Eesti piirkondliku komisjoni poolt heaks kiidetud.

Ühinemise mõju elanike elutingimustele ja elanike ühtekuuluvustunne

Ühinemisläbirääkimiste käigus kokkulepitu (sh põhi- ja teenuskeskuste võrgustik, avalike teenuste edasise osutamise ja arendamise põhimõtted) võimaldavad ka edaspidi lähtuda teenuste osutamisel territoriaalsest loogikast ja kohalikest eripäradest, tagatud on kohalike küsimuste lahendamine ja teenuste osutamine asukohtades, mis on piirkonna elanikele harjumuspärased. Valdavalt on tegemist omavalitsustega, millel oma elanikkonna suurusest ja sellest lähtuvast tulubaasist on raske teenusvõimekust ja teenuste profiili edasi laiendada ning ühinemise kaudu tekkivatel lisavõimekustel võib olla elanike elutingimustele teatav positiivne mõju.

Ühinevate omavalitsuste elanike identiteet ei ole eeldatavasti seotud peamiselt elukohajärgse omavalitsusüksusega, pigem on identiteedikandjaks KOV-ist väiksem asustusüksus/asum või määratletakse oma paikkondliku identiteeti veelgi laiemalt (Võrumaa, Setumaa, Eesti). Asustusüksuste struktuuris ühinemisega olulisi muudatusi ei kaasne (va teatud formaalsed muudatused aadressandmetes ja registrites, kasutusele tuleb kogu piirkonnas Haanjamaa nimetus omavalitsusüksuse nimena). Sellest asjaolust ning elanike üldisest aktiivsusest ühinemisküsitluses võib järeldada, et ühinemisega ei kaasne olulist mõju elanike ühtekuuluvustundele, senised sidusprotsessid jätkuvad ning ühineval omavalitsusel on täiendavad võimalused piirkonna ühtset identiteeti rõhutada ja arendada ning ühinemislepingus ja selle seletuskirjas on antud eesmärgiga seotud põhimõtted ja tegevused (nt maakonna ühistegevused, setomaa identiteedi säilitamisega seotud tegevused) ette nähtud.

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile ja haldussuutlikkusele

Ühinemisel tekib enam kui 5900 elanikuga omavalitsus, millel on head eeldused majanduslikuks toimetulekuks ja kaasaegse juhtimise rakendamiseks ning mis vastab haldusreformi seadusega sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile. Ühinemine võimaldab parandada omavalitsuse elanike elukvaliteeti ning loob eeldusi demograafilise situatsiooni parandamiseks, suuremas omavalitsuses on võimalik osutada rohkem erinevaid teenuseid. Tekib võimalus palgata uute valdkondade spetsialiste ning osta sisse ühekordset tippkompetentsi, millel on positiivne mõju haldussuutlikkusele.

Teenuste kättesaadavuse, valla tervikliku toimimise ja kvaliteedi tagamiseks luuakse teeninduskeskused senistes vallakeskustes (Haanja külas, Misso alevikus, Mõniste külas ja Varstu alevikus) ning loodava omavalitsuse ametiasutuse struktuuri koostamisel arvestatakse elanikele kvaliteetsete, mitmekesiste ja kättesaadavate teenuste osutamise vajadusega.

Ühinevate valdade olulisimad objektid on korrastatud ja hästitoimivad. Puuduvad märkimisväärsed arengutaseme erinevused. Eelarvete liitmine loob mastaabiefekti ja parandab oluliselt projektide omafinantseerimise võimekust, suurem eelarve võimaldab paremini maandada finantsriske.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Nii ühinemispriirkonna omavalitsuste kui Võrumaakonna rahvastik tervikuna on langustrendis, vaid Haanja ja Rõuge vallas on viimaste aastate jooksul olnud täheldatavad ühekordsed tõusud rahvastikunäitajates. Ühinemispriirkond kuulub tervikuna sarnaselt teiste riigi äärealadega rahvastikuklastrisse nr 7⁶, prognoosi kohaselt võib antud klasteri elanikkond 15 aasta jooksul vähendada ligi veerandi võrra. Ühinemislepinguga on ette nähtud meetmeid ja tegevusi (ettevõtluse arendamine, "Tule Maale" programm, maakondlikud ühistegevused),

⁶ Tammur, A., Tiit, E.M. (2015) Rahvastikuprognosis kohaliku omavalitsusüksuste rühmades. Klasteranalüüs.

millega soovitakse ühinemise kaudu saavutada täiendavat positiivset mõju demograafilisele situatsioonile.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Võru maakonna arengustrateegia (2009-2019) kohaselt teenindavad piirkonda nii kaugliinid, vallaliinid kui õpilasliinid. Strateegia kohaselt on nii liinikilomeetrite arv kui sõidusagedus alates 2002. aastat vähenenud. Toimiv ühistranspordisüsteem võimaldab avalike bussiliinidega juurdepääsu valla keskusesse (Rõuge) kõigist teenuskeskusest (2-3 otseliini väljumist päevas), tagatud ühendus ka Võru linnaga (9-10 ja enam avalike bussiliinide väljumist päevas). Ühinemislepinguga on kokku lepitud, et vald arendab koostöös riigiga ühistranspordisüsteemi haja-asustuse tingimustes selliselt, et see vastab inimeste liikumisvajadustele, lähtutakse põhimõttest, et korra päevas on võimalik piirkondadest liikuda valla keskusesse ja tagasi ning maakonna keskusesse ja tagasi. Soovitakse ühildada avalikke ja õpilasliine.

Vald ühtlustab seni kehtinud teede hooldamise, sh teede talihoolduse teostamise põhimõttet ja kvaliteedinõuded, arvestades piirkondlikke eripärasid.

Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Loomaks eeldusi ühinemise positiivsele mõjule ettevõtluskeskkonna arendamisel sisaldab ühinemisleping vastavasisulisi põhimõtteid (nt vald aitab kaasa ettevõtluskeskkonna arendamisele ning toetab inimeste ettevõtlikkust, endale ja lähikondsetele töökohtade loomist ning kodu lähedal töötamist; koostatakse ettevõtluse arendusstrateegia; vald veab eest piirkonna mainekujundust ning turundust, kaasates sellesse ettevõtjaid, ühendusi ja elanikke; vald jätkab heade turundus ja ettevõtluspraktikatega; vald kohandab vabu ja vabanevaid munitsipaalpindasid vastavalt ettevõtluse vajadustele; vald loob tervet valda katva kaugtöökohtade võrgustiku, kasutades seda oma teenuste osutamiseks ning tehes sihtpakkumisi töökohtade loomiseks riigiasutustele ja eraettevõtjatele; vald laiendab noorte perede kruntide, “Noored Setomaale” ja “Tule maale” programmide või neile sarnaste programmide elluviimist kogu valla territooriumil; vald rakendab ettevõtlusvõime paremaks avamiseks avaliku ja erasektori ühisprojekte; vald eelistab energia ja ressursitõhusat ettevõtlust ning uuenduslikke ettevõtlusvorme (e-lahendused, ühistuline ja jagamismajandus), millest ettevõtluse arendamisel lähtutakse.

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Praxise koolivõrgu analüüsi⁷ (2014) kohaselt on ekspertarvamuses käsitletavate omavalitsuste koolivõrk suures plaanis optimaalne ning selles sisalduva visiooni erisus võrreldes praeguse haridusvõrgustikuga on hariduslikud ümberkorraldused Varstus (analüüs näeb maakonda ette kuni kahte gümnaasiumi ja seeläbi gümnaasiumiosa sulgemist Varstus (2020. aasta baas-stsenarium). Ühinemislepinguga on ka sätestatud et (õpilaste olemasolul) säilitatakse lepingu kehtimise perioodil olemasolev koolivõrk st Haanja, Misso, Mõniste, Rõuge ja Varstu koolid. Seejuures ei tõusetunud vastavasisulistel aruteludes gümnaasiumihariduse ümberkorralduste vajadused, vaid Ruusmäel tegutsev Haanja kooli 1.-3. klassi (liitklass) õppetöö, milles osalevate õpilaste arv on jätkuvalt langustrendis.

Võhandu valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

On tõenäoline, et ühinemise elluviimise järgselt avalduvad tavapäraselt eeldatavad positiivsed mõjud teenuste osutamisele ja suutlikkusele täita KOV-ülesandeid – suureneb

⁷ Praxis (2014) Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020

finantssuutlikkus ning sellest tulenev avalike teenuste arendamise võimekus, ühendatud ametnikkond võimaldab spetsialiseerumise kaudu tõsta osutatavate teenuste kvaliteeti. Mitmekesiste, kvaliteetsete, uuenduslike, kättesaadavate ning inimeste vajadusest lähtuvate teenuste pakkumine on seadus ka ühinemislepingu eesmärgiks. Ühinemisläbirääkimiste käigus kaardistati ühinemiskiirkonnas pakutavate teenuste territoriaalne paiknemine ühinemiskiirkonnas, vajalikud baasteenused on territooriumiosadel ühtlastelt jaotunud ning kättesaadavad.

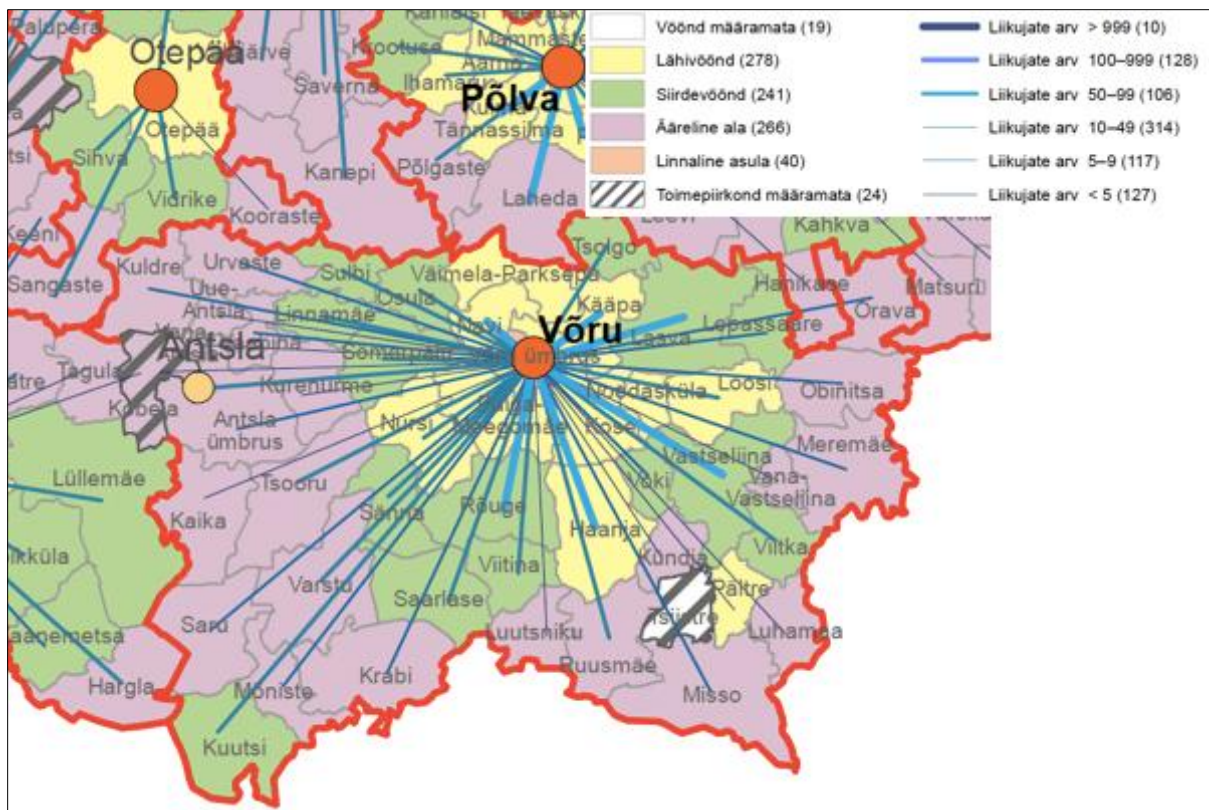
Siiski tuleb arvestada, et ühinemiskiirkonnas puuduvad RAKE (2015) uuringu⁸ järgi 3. ja 4. tasandi keskustena määratletud asustusüksused (Võru maakonna puhul on nendeks Võru ja Antsla). See tähendab, et ühinemiskiirkond kuulub paratamatult Võru linna kui kohalike põhiteenuseid osutava teenuskeskuse vahetusse mõjualasse, toimub ulatuslik töö- ja õpiränne ning avalike (nt meditsiin) ja kommertsteenuste tarbimine ühinemiskiirkonna elanike poolt. Kohalike põhiteenuste kättesaadavuse saab ühinemiskiirkonnas tagada olemasoleva 2. tasandi keskusena määratletud Rõuge alevikus pakutavate teenuste kaudu (moodustatava omavalitsuse keskus). Uuringu soovitude kohaselt on vajalik 2. tasandi teenuskiirkonnad määrata ja välja kujundada ka Varstu ja Mõnistes (ühinemislepingu kohaselt jätkavad sealt tööd teenuskeskused ja tagatakse seniste avalike teenuste osutamine).

Haanja valla, Misso valla, Mõniste valla, Rõuge valla ja Varstu valla ühinemisel tekkiv uus omavalitsus moodustab loogilise ja hoomatava territoriaalse terviku, kus on tasakaalus inimasustus, tööstuskiirkonnad, põllumaad ja loodusalad. Ühinemine võimaldab tagada kogu piirkonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu ning ühtse juhtimise. Kogu ühinemiskiirkond kuulub Võru linna toimepiirkonda, territoriaalseteks ühisnimetajateks on kuulumine Võru maakonna lõunaossa, piirnemine Eesti Vabariigi välispiiriga ning paiknemine Haanja kõrgustikul või selle jalamialadel.

Ühinemiskiirkonnas on esindatud Võru toimepiirkonna lähivöönd, siirdevöönd ning äärealad (Statistikaameti analüüs⁹, 2014.). Piirkonnas on esindatud ka kant (Tsiistre), kust ei käi kogumiku koostajate andmetel ühtegi inimest ei oma ega naabermaakonna keskustesse tööle. Töörände puudumise põhjuseid on peamiselt kaks: a) kandis elab väga vähe inimesi ning elanikud ei osale tööhõives ning b) tööl käiakse kohalikes ja lähedal asuvates küldes ja alevikes, mitte kaugemal asuvas keskuslinnas.

⁸ Tartu Ülikooli RAKE (2015) Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes

⁹ Statistikaamet (2014) Toimepiirkondade määramine.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele tööjõukulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsuste ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta). Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. jaanuari 2017. a seisuga Haanja vallas 1099, Misso vallas 630 inimest, Mõniste vallas 854 inimest, Rõuge vallas 2201 ja Varstu vallas 1099 inimest. Kokku on tulevases omavalitsuses 5819 inimest. Haanjamaa valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks 1 500 000 eurot (300 000 + 300 000 + 300 000 + 300 000 + 300 000) eurot¹⁰.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

¹⁰ Kuna ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.01.2017 seisuga, võib ühinemistoetuse maht Võru valla osas muutuda, sest üle 3000 elanikuga kuid alla 5000 elanikuga omavalitsustele eraldatakse toetust kahekordses määras vastavalt elanike arvule.

6. Määruse jõustumine

Määruse on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu määrusena jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministeeriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.